

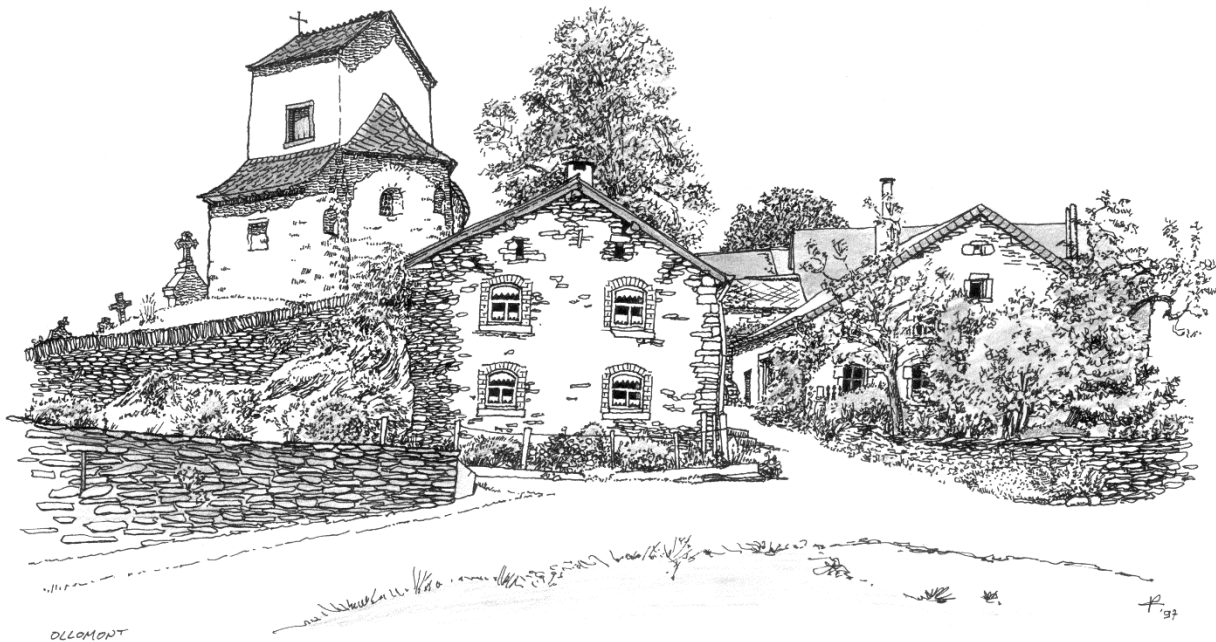

IN DE STILTE WORDT DE EEUWIGHEID EEN MOMENT

Reflectie in de diepte

Pol Hendrix

Bij het schrijven van artikels ontstaan er soms gevleugelde woorden. Sommige daarvan verdienen het om verder te worden uitgewerkt. Ik beseft dat dit minder ruimte laat aan de persoonlijke interpretatie van de lezer, maar als 'geestelijke vader' heb ik toch het voorrecht nader toe te lichten – soms ook voor mezelf – wat de diepere betekenis ervan kan zijn. "In de stilte wordt de eeuwigheid een moment" is geen evidente uitspraak. Wellicht gunt u mij dan ook dat ik de mogelijkheden hiervan verder onderzoek in dit artikel.

TEKENING

Op een vouwstoeltje zit ik te tekenen in een Ardens dorpje op een mooie ochtend. De zon verjaagt de laatste mistflarden, de vogels fluiten en fladderen, een zacht briesje doet planten en bomen lichtjes wiegen. Er is geen mens te zien. De lokale bevolking zit wellicht nog aan de koffie. Even kraait een haan en blaft een hond. Hier hoor je niet het geruis van de drukke stad, geen autoverkeer, geen bouwerven, geen politiesirenes, geen ongewenste muziek. Hier heerst een natuurlijke stilte, geen doodse stilte, maar een behaaglijke stilte waarin niets me afleidt. Ik teken wat ik zie, eerst in grote lijnen in zacht potlood, daarna uitgewerkt in inkt. Ondertussen schuift de zon langzaam op, waardoor de schaduwen veranderen. Daarom teken ik die op het laatst. Ik hou van schadu-

wen want die creëren volume en diepte. Een tekening als deze maken duurt zo 'n drie à vijf uur. Enkel wat stijve spieren geven aan dat het zo lang duurt, want eigenlijk heb ik geen besef van tijd wanneer ik teken.

De stilte die ik om mij heen ervaar, voel ik ook binnen in me. Ook al zijn dat twee verschillende soorten stiltes, toch zijn zij met elkaar verbonden. De uiterlijke stilte omgeeft mij als een onzichtbare glazen stolp, die mij afzondert van de omgeving. De innerlijke stilte ontstaat vanuit mijn concentratie op het tekenen waardoor ik eenword met mijn onderwerp. Ik zou die ook kunnen bereiken zonder de uiterlijke stilte, maar deze zorgt er wel voor dat ik beter verbonden blijf. Die innerlijke stilte wordt daarenboven gestimuleerd door het intense observeren – tekenen naar

waarneming is tien procent tekenen en negentig procent kijken – waardoor ik als een wachter ben die zijn waakzaamheid moet bewaren. Word ik dan toch eens gestoord, bv. door een geïnteresseerde passant of omdat ik nodig mijn benen moet strekken, dan helpt die storing om daarna weer geconcentreerd en gehuld in stilte verder te kunnen werken.

De stilte is dus een van de ingrediënten van een geslaagde sessie tekenen-naar-waarneming. Je zou die zelfs van de tekening kunnen aflezen. Dat soort tekeningen zijn verstilde weergaven van een stukje van de werkelijkheid die om ons heen én in ons bestaat. Is het ook niet zo dat je dit soort tekeningen pas kunt waarderen als je zelf gevoelig bent voor stilte of verstilling? Ik geloof het wel. Voor mij is het bovendien

een vorm van meditatie, met dit verschil dat je iets wat buiten je is naar binnen trekt, waar het iets van jezelf wordt. Zoiets doe je ook met een beeldmeditatie. Je laat het beschouwde beeld toe om je gedachten en gevoelens te schoffelen zodat de grond van je bestaan nieuwe adem vindt. Daarom is kunst ook zo belangrijk voor de geestelijke gezondheid van een samenleving.

DE ZACHTE BRIES

Bovenstaande beschrijving bevat een aantal elementen die van belang kunnen zijn bij dit onderzoek. Het eerste is een weertype. Het verwijst voor mij spontaan naar de bijbel, met name 1 Koningen 19 (waarnaar ik al in twee eerdere artikels verwees), daar lezen we:

“En zie daar trekt God voorbij. Voor hem gaat een geweldige storm uit, die bergen doet splijten en rotsblokken verbrijzelt. Maar God is niet in de storm. Na de storm volgt een aardbeving. Maar in de aardbeving is God evenmin. Na de aardbeving volgt vuur, maar ook in het vuur is God niet. Op het vuur volgt een stem tot stilte beukend. Zodra Elia dit hoort, verbergt hij zijn gezicht in zijn mantel, gaat naar buiten en blijft staan bij de ingang van de grot.”

Waar is de zachte bries, roepen sommigen uit die met deze passage vertrouwd zijn. Ik mis ze ook, maar heb toch voor een meer letterlijke vertaling gekozen: ‘een stem tot stilte beukend’. Het lijkt paradoxaal, maar

dat doen we wel meer als we God ter sprake brengen. In de Naardense bijbel is sprake van ‘een stem van een zachte stilte’. Maar op een of andere manier spreekt dat ‘beuken’ me meer aan dan dat ‘zachte’, alhoewel ik een zachtaardig karakter heb. Beuken betekent ‘hard slaan’ op of tegen iets, ook tegen iets in. Stem betekent hier niet noodzakelijk de menselijke (of goddelijke) stem, maar een aanwezig geluid, zoals ook ‘de stem van een roepende in de woestijn’, een geluid dat er wel is, maar niet wordt gehoord. Een geluid dat nauwelijks wordt opgemerkt, maar eigenlijk hard zijn best doet om een stilte te

Als God in de zachte bries wordt herkend dan is het beter dat daar ook een schepingskracht in zit.

verwekken – het blijft paradoxaal – wordt niet onterecht ‘een zachte bries’ genoemd. Maar opdat we daar niet te romantisch over zouden doen, is het goed weet te hebben van de alternatieve vertalingen die meer energie uitdrukken. Als God in de zachte bries wordt herkend dan is het beter dat daar ook een schepingskracht in zit. Anders zou de stilte eerder als een leegte, een niets kunnen geïnterpreteerd worden. Ik ervaar de stilte niet als niets! Stilte bewerkt iets, het wekt iets op, het doet iets met een mens ...

God is niet in de storm, noch in de aardbeving, noch in het vuur, maar Hij is wel in de actieve stilte. Het gekke is dat mensen pas aan God denken als het stormt in hun leven want dan zijn ze er rap bij om God verwijten te maken. Als alles goed gaat, zoals bij een zachte bries, dan is God ver weg en overbodig. Er kan geen ‘dank u’ vanaf! Bij Elia is het dus andersom. Hij herkent Gods stem in de suizende stilte, alsof Hij fluistert. Die andere fenomenen woedden eigenlijk ín hem, hij was immers bang om zijn leven te verliezen. Het was allesbehalve stil in hem. Tot die stilte van buiten leek te komen, een stem die hem toefluistert. Hij gaat dan naar buiten en Gods Woord breekt de stilte en roept hem tot de orde.

De stilte is mogelijk een aanwezigheid die ons om aanwezigheid vraagt. Als wij geneigd zijn om ons terug te trekken uit de werkelijkheid dan kan die stilte ons inspireren tot datgene wat aan de orde is. De zachte bries mag ons niet verdoven, maar moet ons aanzetten om er te zijn, om dus de Naam van God waar te maken. Dat wil niet zeggen: altijd in de weer zijn, bezig, presteren, maar wel je bewust blijven van je eigen roeping. Wij zijn allemaal geroepen om niet in onze grot te blijven zitten en de wereld te verwensen, maar wel bereikbaar te zijn (en dat wil allerminst zeggen dat je smartphone altijd moet aan staan – dat is weer een andere kwestie).

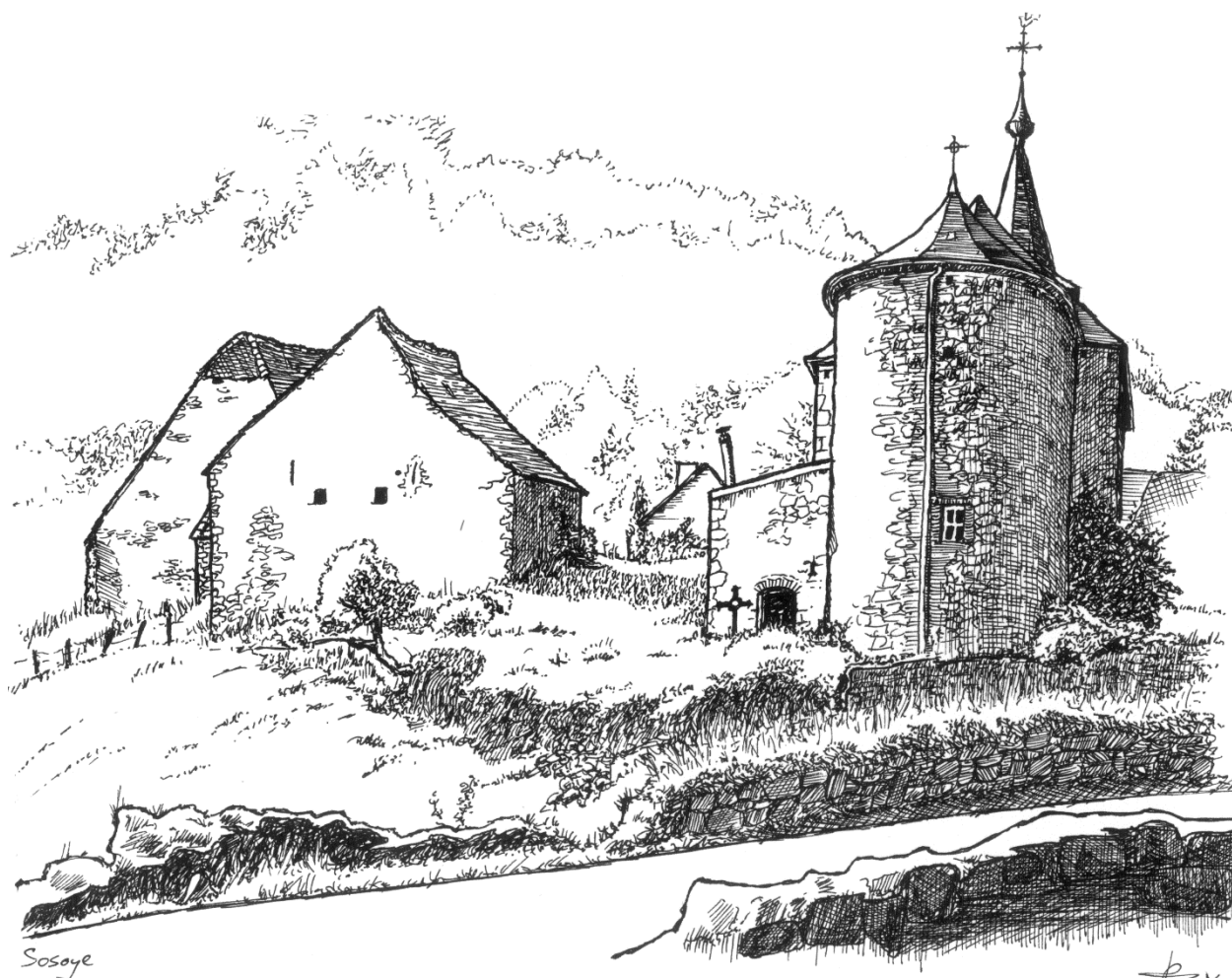
SOORTEN STILTES

In de eerste alinea van de 'Tekening'-paragraaf onderscheid ik enkele soorten stiltes. Staan we daar even bij stil ... Er zijn mensen die spontaan beweren niet van de stilte te houden want ze worden er onrustig van, bang zelfs. Als zij rust zoeken dan zetten ze een lawaaiig soort muziek op. Maar geeft die hen echt rust of eerder verdoving? Zij hebben gewoon nog niet geleerd om de stilte te waarderen. Zoals vele dingen moet je ook de stilte leren. Zo ben ik echt van klassieke muziek gaan houden nadat een leraar op de middelbare school er één les aan had besteed. Zo kan het ook bij stilte in een klein hoekje zitten, één ervaring kan genoeg zijn.

Het is natuurlijk wel zo dat er verschillende stiltes bestaan. Zo heb je de ongemakkelijke stilte in een gesprek, maar in een gesprek kunnen ook zinvolle stiltes vallen. In bedreigende omstandigheden kan er een doodse stilte heersen waar je terecht angstig van wordt. In de liturgie kan een stilte ook bedoeld zijn voor gebed of meditatie. In de natuur is de stilte meestal niet echt stil, maar ze wordt toch zo ervaren. Dat kan ook met muziek gebeuren: soms zet men een zacht muziekje op om het stil te maken. Dit zijn allemaal uiterlijke stiltes. Innerlijke stilte ontstaat niet zelden onder invloed van een uiterlijke stilte. Het is niet iedereen gegeven om innerlijke stilte te ervaren. Sommige mensen zijn zo onrustig en angstig

dat ze de weldadigheid van een innerlijke stilte niet kennen. Men kan het wel inoefenen, het is een kwestie van bepaalde weerstanden te overwinnen.

Innerlijke stilte is spiritueel van aard en is bij iedereen latent aanwezig, maar niet iedereen vindt de knop om ze 'aan' te zetten. Was er maar een knop, want velen zouden gediend zijn met een geactiveerde innerlijke stilte. Innerlijke stilte kan veel domheid en wraakzucht e.d.m. vermijden. Waarom zijn sommigen verslaafd aan drugs, alcohol, tabak en koffie? Omdat ze geen innerlijke rust kennen. Het verband is misschien wel indirect, want een verslaving overwinnen kan ook een kwestie van di-

discipline zijn en niet van het vinden van innerlijke rust. Met een sterk karakter kan je veel verwezenlijken, maar geen innerlijke stilte!

Innerlijke stilte is wel degelijk spiritueel en het is ermee zoals met geloof: het is eerder een gave dan een verworvenheid. Stressgevoelige mensen kan ik geruststellen: stress is geen bezwaar voor innerlijke rust. Ik ben ook een stresskip, maar ik ken wel degelijk innerlijke stilte. Het zijn wellicht verschillende niveaus van bewustzijn. Overigens gebruik ik hier innerlijke rust en stilte door elkaar, al heb ik een voorkeur voor stilte, want rust is in deze context te passief. Innerlijke stilte is, zoals in vorige paragraaf al aangehaald, best actief. Het is een inwendige scheppingskracht, stil en ingetogen, maar wel werkzaam.

LICHT EN SCHADUW

Een derde aspect, en dan verwijs ik opnieuw naar die eerste paragraaf, is het effect van licht en schaduw (vandaar de tweede tekening). Uit mijn artikel over de Johannes-proloog haal ik deze schriftpassages:

Gods Woord wordend licht zoals het is. God ziet dat het zo goed is. Scheiding brengt Hij tussen licht en duister en noemt het dag en nacht. Dit is de eerste dag (naar Gn 1,3-5).

In het Woord is Leven en het Leven is het Licht voor de mensen. Het Licht schijnt in de duisternis en de duisternis krijgt het niet in haar macht (naar Joh 1,4-5).

We gaan het niet hebben over zonlicht en nog minder over elektrisch licht. We hebben het over Licht, Gods Licht dat de mens verlicht. Zoals ik zonder licht geen tekeningen kan maken, zo kan ik zonder Gods Licht geen onderscheiden maken. Ik zou in duisternis vertoeven. Ja, goed, met het menselijk verstand kom je ook een heel eind, maar ik maak me sterk dat de mens de mens niet zou zijn zonder het Licht van de eerste scheppingsdag. Nog maar eens: wat het meeste doorweegt wordt in het bijbelse denken naar voor geschoven. Dit Licht is wel degelijk een heel

Als wij onze donkere zijde niet erkennen, dan kunnen wij niet kiezen voor het Licht.

andere werkelijkheid dan het zonlicht van de vierde dag. Daarmee loop je lichamelijk niet overal tegenaan. Maar met het Licht van de eerste dag loop je spiritueel niet overal tegenaan! Denk aan psalm 119:

Uw Woord is een lamp voor mijn voeten, uw Woord is een Licht op mijn weg (v.105).

Daarom schrijft Johannes in zijn proloog: Woord = leven = licht voor de mensen. Niet zomaar licht, maar licht-voor-de-mensen. Zo is Gods

Woord ook niet zomaar Gods Woord, maar het bestaat ten aanzien van het menselijk leven. En het bestaat omdat de mens vrij is, vrij om stomiteiten uit te halen, en daar is de mens erg bekwaam in geworden! De vrijheid van de mens in denken en handelen is wellicht zijn grootste uitdaging. Dus is God daar met zijn Licht en waar er licht is, is er ook schaduw. Ik schreef in die eerste paragraaf: "Ik hou van schaduwen want die creëren volume en diepte." Dat is ook spiritueel waar. Het spel van licht en schaduw maakt alles interessant, levensecht, met diepgang. Hoe zouden wij ons van het Licht bewust worden als er geen schaduwkanten zouden zijn? Dat geldt ook voor onszelf: als wij onze donkere zijde niet erkennen, dan kunnen wij niet kiezen voor het Licht. Of zoals het in de Thora staat:

"Ik roep vandaag hemel en aarde als getuigen op: u staat voor de keuze tussen leven en dood, tussen zegen en vloek. Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen" (Dt 30,19).

Het Licht is bevrijdend, het behoedt ons voor de macht van de duisternis en het tilt er ons bovenuit. Het Licht is dan ook transcendent en eeuwig. Het verwijst immers naar Gods aanwezigheid. Door zijn licht zijn wij in staat om te worden tot wie hij ons geroepen heeft. Omwille van het samspel – of eerder tegenspel – tussen licht en schaduw kunnen wij de dingen zien in hun juiste perspectief.

Nemen we daarbij ook de woorden van Paulus, die schrijft:

“Maar u, broeders en zusters, u leeft niet in de duisternis, zodat de dag u als een dief zou verrassen. U bent allemaal kinderen van het licht, kinderen van de dag. Wij behoren niet aan nacht en duisternis. Laten wij dan ook niet slapen als de anderen, maar wakker blijven en nuchter zijn” (1 Tess 5,4-6).

En daarmee raakt hij al iets aan dat verderop aan de orde zal zijn ...

TIJDSBESEF

U hebt kunnen lezen dat ik bij het maken van een tekening geen besef heb van tijd. Ieder die creatief bezig is zal dat herkennen. Tijd kan heel precies gemeten worden, maar is in onze beleving toch relatief. Sterk vind ik het dat in het bijbelse Hebreeuws werkwoorden geen tijd aangeven (verleden, heden, toekomst), iets wat wij in onze moderne talen juist zo belangrijk vinden. Wij willen graag weten of iets werkelijk is gebeurd, terwijl in het bijbelse denken men meer de klemtoon legt op de werkelijkheid zelf, hoe die gebeurend is. Daarom dat ik het scheppingsverhaal, de proloog van Johannes en an-

dere bijbelteksten liefst in de tegenwoordige tijd schrijf. Je begrijpt de bijbel niet als je bedenkt dat die teksten betrekking hebben op toestanden van twee-, drieduizend jaar geleden. Nee, de bijbel heeft betrekking op óns, wil óns aanspreken in onze poging om meer mens te worden! Ik moet hier nu geen bijbelles geven, daarvoor verwijs ik je naar mijn bijbelinitiatie ‘Op bijbelse gronden’ op deze site. Ik kan wel nog even aandacht vragen voor onderstaande tekening, lang geleden gemaakt, waarbij ik wil wijzen op de aanwezigheid van de zandloper en

de kaars. Het is duidelijk dat ik toen geen tijd had om de tekening af te maken. Daarom is ze wel niet minder betekenisvol. Wat is tijd in het licht van al die kennis en verbeelding die in die boeken is verzameld? Tijd is een van de aspecten van de schep-

ping waardoor de mens meer mens kan worden. Je doet het scheppingsverhaal onrecht als je die dingen er niet in leest!

Ik heb een grondige hekel aan het modewoord ‘momentum’. Het wordt dan ook vooral misbruikt. Ach ja, onze taal wordt wel vaker geweld aangedaan ... Laat mij gewoon spreken over het moment als ervaring. Bij het maken van een tekening ben je volledig ‘in het moment’, je bent daar en dan met een duidelijk doel en je laat je door niets afleiden. Je bent wie je bent, wat je bent, waar je bent, hoe je

bent en waarom je bent en je zou dan ook al deze vragen zonder aarzelen kunnen beantwoorden. Je bent één naar binnen toe en naar buiten toe één met je omgeving. Je bent in één woord ‘aanwezig’. Hiermee ben je in dat moment aan God gelijk. Zo heeft hopelijk ieder ‘zijn ding’ waarmee hij /zij in het moment kan zijn. Wel degelijk ‘in’ het moment en niet ‘van’ het moment, zoals ook Marcus in de

uitleg van de parabel van de zaaier schrijft:

“De zaaier zaait het Woord. Sommigen zijn als het zaad dat op de weg valt. Het Woord wordt wel gezaaid, maar wanneer zij het horen komt

meteen de satan en haalt het Woord weg dat in hen is gezaaid. Anderen zijn als het zaad dat op rotsgrond wordt gezaaid: wanneer zij het Woord horen nemen ze het meteen met vreugde aan, maar het schiet geen wortel want het zijn mensen van het moment. Als ze dan worden verdrukt of vervolgd omwille van het Woord, struikelen zij meteen. Anderen zijn als het zaad dat tussen de distels werd gezaaid. Dat zijn zij die het Woord hebben gehoord, maar de zorgen van deze wereldtijd, de begoocheling van de rijkdom en hun verlangens naar andere dingen dringen binnen en verstikken het Woord zodat het vruchteloos blijft. Er zijn echter ook mensen die zijn als het zaad dat op goede grond werd gezaaid: zij horen het Woord, verwelkomen het en dragen vrucht: deels dertig-, deels zestig en deels honderdvoudig! (Mc 4,14-20)

Alleen die van de goede grond brengen vrucht voort, omdat zij zich niet door de wereld of het moment in beslag laten nemen. Het zijn de mensen die het Woord echt tot zich laten doordringen en ernaar leven. Zij weten dat zij de tijd hebben gekregen om er te zijn voor elkaar, om gerechtigheid na te streven en elkaar lief te hebben. Als dan de dag van de Oogst komt, dan zal de Mensenzoon hen zeggen:

“Kom hier, gezegenden van mijn Vader en treed binnen in het koninkrijk dat voor u is klaargemaakt sinds de grondvesting van de wereld. Want ik

had honger en je hebt me te eten gegeven. Ik had dorst en je hebt me laten drinken. Ik was een vreemdeling en je hebt me in jullie midden opgenomen. Ik was naakt en je hebt me gekleed. Ik werd ziek en je hebt naar me omgezien. Ik was gevangen en je hebt me bezocht. (...) Voorwaar ik zeg jullie: alles wat je hebt gedaan voor een van de minsten van mijn broeders en zusters, heb je voor mij gedaan! (Mt 25,34b-36.40)

De eeuwigheid is een verzamelwoord geworden waarin we alles stoppen wat ons overstijgt.

Op aarde zijn we aan tijd en ruimte gebonden, maar in onze relatie met God zijn we opgenomen in een werkelijkheid zonder die beperking. We spreken dan van de eeuwigheid, ook al kunnen wij daar net zomin de juiste woorden voor vinden als in het spreken over God. Toch is voor iemand die gelooft de eeuwigheid een terecht perspectief. (Wat niet wil zeggen dat zij die niet geloven daarvan zijn uitgesloten, alsof wij de meetinstrumenten bezitten om iemands geloof te meten. De eeuwigheid is trouwens geen prijs die wordt uitgedeeld aan de meet!) Jezus zegt dan ook tot Maria, de zus van Marta en Lazarus:

“Ik ben de verrijzenis en het leven. Wie in mij gelooft zal leven, ook als hij sterft, en al wie leeft en gelooft in mij zal niet sterven tot in eeuwigheid. Geloof je dat? (Joh 11,25v)

Er zijn christelijke denominaties die deze woorden zo interpreteren dat al degenen die niet geloven in Jezus van de eeuwigheid uitgesloten blijven, net zoals moslims geloven dat alle niet-moslims geen toegang tot het paradijs krijgen.

Eerder dan een eindeloos tijdsbestek is de eeuwigheid een waarmerk voor onze relatie met God. Een mooi voorbeeld vinden we aan het einde van het mythische verhaal over de zondvloed. God zegt tot Noach:

“Dit is het teken van het verbond, ingesteld tussen mij en jou en alle levende zielen bij jou, voor alle generaties tot in eeuwigheid. Ik plaats mijn boog in de wolken, om te worden tot het teken van het verbond tussen mij en de aarde. (...) Als ik haar zie zal ik het verbond gedenken dat ik voor eeuwig heb aangegaan met alles wat leeft op aarde” (Gn 9,12-13.16).

Wij zullen in deze tijd niet zo vlotjes overal de eeuwigheid bij halen als in bijbelse tijden. Wij zijn voorzichtiger geworden, ook omdat God kwetsbaarder is geworden, vermits steeds minder mensen in zijn bestaan geloven. De eeuwigheid is een verzamelwoord geworden waarin we alles stoppen wat ons overstijgt. Ook het visioen hoort daarbij, het visioen dat

we trachten levend te houden tegen de stroom in. Dat visioen hoort bij een profetische gemeenschap die ziet, begrijpt en optreedt. Dat hebben we nodig, zoals God zei tot Hosea:

“Ik zal weer spreken tot de profeten. Ik zal visioenen in overvloed doen zien en door toedoen van profeten houd ik jullie een spiegel voor (Hos 12,11).

want:

“Zonder visioen verwildert een gemeenschap; maar gelukkig is zij als zij het goede leert” (Spr 29,18)

(Vandaar het vredige dorp in de tekening hierboven ...)

VERBINDEN EN WAARNEMEN

Ik ben nog steeds bezig met thema's uit de eerste paragraaf nader toe te lichten of uit te diepen. Nu kom ik tot de woorden 'verbinden' en 'waarnemen', die in dit onderzoek ook betekenisvol zijn.

Het verbond is op vorige bladzijde al even aangehaald, maar verdient het om onderlijnt te worden. Misschien a.d.h.v. deze passage uit de profeet Jeremia:

“Zo spreekt JHWH: De dag komt dat ik met het volk van Israël en het volk van Juda een nieuw verbond smeed, anders dan het verbond dat ik met hun voorouders smeedde, toen ik hen

bij de hand nam om hen uit Egypte te leiden. Toen hebben zij mijn verbond verbroken, ondanks ik het met hen was aangegaan. Zo spreekt JHWH: Dit is het verbond dat ik nieuw met Israël zal smeden. Zo spreekt JHWH: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en hem in hun hart schrijven. Dan zal ik hun God zijn en zij mijn volk. Men zal elkaar niet meer hoeven te leren met de woorden 'Leer JHWH kennen', want iedereen, van groot tot klein, zal mij dan al kennen. Zo spreekt JHWH: Ik zal hun ongerechtigheden vergeven en nooit meer denken aan hun zondigheid. (Jr 31,31-34)

Met Gods uitverkoren volk, waarin het moderne Israël zich nog steeds

meent te mogen herkennen, wordt een nieuw verbond gesloten. De profeet legt het initiatief hiervoor geheel bij God, die daarvoor bereid is om hun misstappen uit het verleden geheel te vergeten. Er staat enkele keren 'Zo spreekt JHWH', maar eigenlijk is het een van de bijbelse auteurs die hier aan het woord is. Natuurlijk doet hij dat vanuit zijn geloof, vanuit zijn eigen verbondenheid met zijn volksgenoten. Hij gebruikt daarvoor wel goede woorden, woorden die ons nog steeds kunnen aanspreken.

Verbondenheid vindt iedereen die helder van geest is belangrijk. Verbondenheid met je medemensen, met de schepping, met God, als die mag meedoen! Die verbondenheid kan op uiteenlopende wijzen worden beleefd. Tegenwoordig is er ook wel de illusie van verbondenheid die wordt gecreëerd door de (sociale) media. Het loopt de spuigaten uit, maar dat komt omdat het nieuwe er nog niet af is. We mogen verwachten dat men stilaan die nieuwe media beter zal kunnen plaatsen en er minder afhankelijk van zal worden. Echte, waarlijk beleefde verbondenheid tussen mensen zal belangrijker bevonden worden, profeten zullen worden gehoord en het visioen zal worden hersteld. Misschien is dat te optimistisch geformuleerd, maar ik meen toch vast te stellen dat de mens momenteel zijn draai aan het zoeken is en nieuwe verbanden op het punt staan om gesmeed te worden. Hopelijk zal een nieuw verbond

met God daarin een stuwende kracht zijn, onder een of andere vorm ...

Vooraleer we zover zijn, zullen we mogelijk eerst nog wat verder moeten wegzinken in het moeras van de zelfgenoegzaamheid. Dan denk ik aan de woorden die God spreekt in het roepingsvisioen van de profeet Jesaja:

We zullen eerst nog wat verder moeten wegzinken in het moeras van de zelfgenoegzaamheid.

"Ga en profeteer het volgende tegen dit volk: 'Luister goed, maar verstaan zul je het niet; kijk goed maar inzien zul je het niet. Doe het hart van het volk dichtslippen, maak hun oren zwaar, strijk hun ogen dicht. Anders zullen ze met hun ogen zien en met hun oren horen en zal het tot hun hart doordringen, dan zullen ze zich bekeren en genezing vinden'" (Js 6,9-10).

Goed kunnen waarnemen wat er om je heen en in de wereld gebeurt is het eerste wat nodig is om de juiste keuzes te kunnen maken. In deze tijd van sociale media heerst de oppervlakkigheid en is een eerste indruk

voldoende om reacties los te maken. Mensen hebben wel ogen, maar er is zoveel te zien dat ze de tijd niet meer nemen om alles in hen op te nemen. Ze hebben wel oren, maar die worden zo geteisterd door allerlei lawaai dat ze geen wijsheid van populistisch gezwam meer kunnen onderscheiden. Hun hart raakt ongevoelig voor het teveel aan noden die van overal in de wereld aangemeld worden. Ze zijn dan al tevreden en hun geweten is gesust wanneer ze bij een 'Kom op tegen kanker'-actie ook iets hebben bijgedragen.

Voor een beeldend kunstenaar is een goede waarneming bijna alles. Het kunstwerk hoeft daarom geen precieze voorstelling van het waargenomen te zijn. Tekeningen zoals deze hier zijn altijd een 'verbeterde' versie van de feitelijke situatie in het veld. Als er een telefoonpaal in de weg staat of een auto, dan teken ik die niet en zo hoort het. Het is mijn taak om iets toe te voegen (in dit geval door iets weg te laten). Wat ik toevoeg is de tekening als zodanig en wat die kan bewerken bij de toeschouwer. In mijn bijbelschilderingen staat natuurlijk de verkondiging centraal en hoe die mensen kan raken. Dat alles begint bij de waarneming: je neemt wat waarachtig is in je op. Daarna versterk je die waarheid met een meerwaarde! Het is waar dat kunst het visioen levend houdt. Kunst is de waardemeter van een beschaving. Het kan niet genoeg onderlijnt worden. Kunst en geloof gaan ook samen op. Beide hebben

problemen met toegankelijkheid en bereiken onvoldoende het grote publiek. Daarom moeten we blijven zoeken naar drempelverlagende initiatieven, zij het wel zonder de kwaliteit te verlagen! Dat geldt voor beide!

WAAKZAAMHEID

Het laatste woord uit die eerste paragraaf dat ik relevant vind is waakzaamheid. Niet de waakzaamheid van de soldaat die 's nachts wacht houdt en vecht tegen de slaap. Wel een spirituele waakzaamheid waarbij we ons niet in slaap laten sussen door alles wat als verleidingen op ons afkomt. Het gaat om een waakzaam hart dat klopt voor alles wat het mens worden bevordert. Het volgende citaat uit het bijbelboek Spreuken sluit daar mooi bij aan:

“Mijn zoon, heb aandacht voor mijn woorden, geef aan mijn uitspraken gehoor. Houd ze steeds voor ogen, bewaar ze diep in je hart. Ze zijn het leven voor wie hen vindt, als een versterkend medicijn voor je lichaam. Behoed je hart met waakzaamheid, want daaruit ontspringt leven. Neem nooit leugens in de mond, laat geen bedrog over je lippen komen. Kijk ieder recht in de ogen, sluit je ogen niet voor wat je tegemoetkomt. Effen het pad voor je voeten, laat al je wegen welgericht zijn. Wijk niet af naar rechts of links, wijk enkel uit voor het kwaad (Spr 4,20-27).

Waakzaamheid heeft ook weer alles te maken met het er zijn, met het waarmaken van de Naam van God. Dat zijn (dat voor de mens steeds een

worden is) veronderstelt een aandachtigheid voor wat het leven ons geeft en waartoe het ons uitdaagt. Tien jaar geleden schreef ik bij die gedachte een lied in acht strofen, dat ik ook in dit kader wil opnemen: AAND8

1
Jij die mijn wegen richt
Jij die mijn leed verzacht
Geef mij weerom een zicht
Een morgenstond die licht

2
Jij die mij roept vandaag
Jij die mijn stem verwacht
Kom tot mij met een vraag
Ontwakend uit de nacht

3
Jij die gaat voor mij uit
Mijn vuurzuil onverdacht
Een wolk die hoop ontsluit
Geef mij een nieuwe kracht

4
Jij die mij zingen laat
Jij die mij vrede bracht
Die voor een wereld staat
Waar ik nog nooit aan dacht

5
Jij die mijn hart verwarmt
Jij die geen mens veracht
Hij die een kind omarmt
Weet zich van uw geslacht

6
Jij die mijn dromen kent
Jij die mijn naam bedacht
Richt voor mij op uw tent
Neem van mij weg de jacht

7
Jij die mijn zoeken ziet
Die mij tot hier gebracht
- Ik ken de weg nog niet -
Op mij geduldig wacht

8
Jij die aanwezig bent
Jij stille bries zo zacht
Een onbestemd moment
Waar nog geen mens aan dacht.

Waakzaamheid was ook aan de orde toen ik in Chauveheid die kapel met die bomen tekende. Visueel stelt die kapel op zich weinig voor, maar het contrast met de bomen is mooi. Ik denk wel dat ik dat heb kunnen weergeven: het gebouw is stug en vast en de bomen zijn licht en vibrerend. Zo moet je in het leven ook aandacht hebben voor die verschillen om er gepast mee om te gaan. Het is de gave om te kunnen zien en te kunnen luisteren en de fijngevoeligheid te ontwikkelen om ook achter het waargenomene te kunnen kijken. Daarvoor heb je een innerlijke stilte

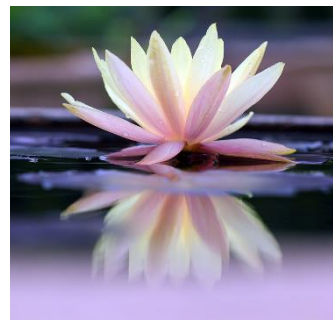
nodig die gastvrij is voor alles en allen die bij je willen binnenkomen. En met die stilte zijn we toe aan de conclusie van dit onderzoek.

CONCLUSIE

In de stilte wordt de eeuwigheid een moment. Om deze 'stelling' te onderzoeken heb ik eerst beschreven hoe het is om te velde een tekening naar waarneming te maken. Daarin kwamen thema's naar boven die ik nader heb toegelicht. Al dat materiaal helpt om de stelling beter te kunnen situeren.

Zoals gezegd verstaan we onder eeuwigheid meer dan een eindeloze tijd. Ze is een bovennatuurlijke dimensie, de hemel die God bij de schepping heeft onderscheiden van de aarde. Voor een gelovige gaat het leven daar na de dood verder. De eeuwigheid omvat alles waar we met ons tijdsgebonden denken niet bij kunnen. Ze is de draagster van onze dromen en idealen, van onze visioenen en onze verhalen. De eeuwigheid

is de onderstroom voor onze evangelische strijd voor een nieuwe wereld. Ze is het 'alcedonia' voor ons bestaan (zie ook 'De KoningVisserKringen), wat windstilte betekent of diepe rust. Die eeuwigheid valt buiten onze ervaringswereld en toch is het mogelijk om iets van die eeuwigheid te proeven als ware het een moment. Misschien mag ik het vergelijken met de titel van Huub Oosterhuis' boekje "Zien / Soms even" van 1972, waarin o.m. staat te lezen wat je onderaan deze bladzijde ziet. Het is een verlangen om iets van de eeuwigheid nu al op te vangen, om ze even in een moment te vatten. Welnu, dankzij de stilte bestaan zulke momenten. Die stilte zal vooral een innerlijke stilte moeten zijn – mogelijk bijgestaan door een uitwendige stilte – die een ander soort waarneming mogelijk maakt. Anders dan de oppervlakkige waarnemingen waarmee we ons doorgaans tevreden stellen. Ik wens u de fijngevoeligheid toe die u in staat stelt om die momenten te beleven. *(Deurne, juli 2021)*

ZIEN

**Dit dat ja nee voortjagend voortgedreven
niet kunnen willen toch zo moeten leven
overal nergens niemand op het spoor.
Dan jij. ik hoor je stem. ik zie – soms even.**